

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سوره مبارکه ضحی

استاد ضرابی اسفند ۱۳۹۹

جلسه سوم ۹۹/۱۲/۱۸

آیات شریفه : «وَلَسَوْفَ يُعْطِيكَ رَبُّكَ فَتَرْضَىٰ (۵) أَلَمْ يَجِدْكَ يَتِيمًا فَآوَىٰ (۶) وَوَجَدَكَ ضَالًّا فَهَدَىٰ (۷) وَوَجَدَكَ عَائِلًا فَأَغْنَىٰ (۸) - و بزودی پروردگارت تو را عطا خواهد داد تا خرسند گردی (۵) مگر نه تو را یتیم یافت پس پناه داد (۶) و تو را سرگشته یافت پس هدایت کرد (۷) و تو را تنگدست یافت و بی نیاز گردانید (۸)»

عنوان: بشارت به همه مؤمنین

«وَلَسَوْفَ يُعْطِيكَ رَبُّكَ فَتَرْضَىٰ» : اگر چه ظاهر این آیه ی شریفه خطاب به پیامبر(صلی الله علیه وآله) را نشان می‌دهد اما شک نباید داشت که این وعده ی خداوند، بشارت به همه مؤمنین است؛ زیرا سیره و مرام پیامبر و اهل بیت طاهرینش (علیهم السلام) همواره چنین نشان داده که هیچ چیز را برای خود نخواستند و هرچه داشته‌اند در حدّ فوق ایثار، به نیازمندان بخشش نموده‌اند. و این بخاطر طبع کریمانه ی آنهاست و می‌دانید که لذت بزرگواران در خوردن است نه خوردن و لذت لئیمان در خوردن است نه خوردن و این سخن امیرمؤمنان است که فرمودند : «لَذَّةُ الْكِرَامِ فِي الْإِطْعَامِ ، وَ لَذَّةُ اللَّئَامِ فِي الطَّعَامِ - لَذَّةُ بزرگواران، در خوردن است و لذت لئیمان در خوردن.» (غرر الحکم : ۷۶۳۸).

امام صادق (علیه السلام) در ذیل آیه ی شریفه «وَلَسَوْفَ يُعْطِيكَ رَبُّكَ فَتَرْضَىٰ» فرمودند: «رِضَاءُ جَدِّي أَنْ لَا يَبْقَىٰ فِي النَّارِ مُوحَّدٌ». خشنودی جدّم رسول خدا

(صلی الله علیه و آله) در این است که هیچ یکتاپرستی در دوزخ باقی نماند(تفسیر اهل بیت علیهم السلام ج ۱۸، ص ۱۷۶).

و نیز فرمود: «يُعْطِيكَ مِنَ الْجَنَّةِ فَنَرْضَى - خدا به زودی بهشت را به تو می دهد تا خشنود گردی(بحار الأنوار، ج ۵۳، ص ۵۹). و پیامبر(صلی الله علیه و آله) بهشت را در اختیار علی (علیه السلام) می گذارد تا او تقسیم کننده ی آن باشد؛ زیرا فرمود: «يَا عَلِيُّ إِنَّكَ قَسِيمُ الْجَنَّةِ وَ النَّارِ - ای علی، تو تقسیم کننده بهشت و جهنم هستی.» (عیون اخبار الرضا(ع)، ج ۲، ص ۲۷)

خدایا قطره ام را شورش دریا کرامت کن   دل خون گشته و مژگان خونپالا کرامت کن
نمی گردانی از من راه اگر سیل ملامت را   کف خاک مرا پیشانی صحرا کرامت کن

عنوان: برزخ شما با خود شماست.

نکته مهمی که در مسأله شفاعت باقی می ماند این است که تا شخص تحصیل ایمان نکند و نیز تا ایمان خود را تا پایان زندگیش حفظ نکند، مشمول شفاعت نخواهد شد و طعمه ی آتش جهنم می گردد و کسی که طعمه ی آتش شود... «رَبَّنَا إِنَّكَ مَنْ تَدْخِلِ النَّارَ فَقَدْ أَخْزَيْتَهُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ - ای پروردگار ما، هر که را در آتش افکنی او را سخت خوار کرده ای، و ستمکاران هیچ یابوری ندارند.» (آل عمران/۱۹۲)

به همین خاطر از آنجائی که پیامبر و اهل بیت(علیهم السلام) با همه کرامت و بزرگی شان تابع نظام حکیمانه ی جزا و پاداش الهی هستند. از این رو کرارا فرموده اند: «... اَمَّا فِي الْقِيَامَةِ فَكَلِّمُوا فِي الْجَنَّةِ بِشَفَاعَةِ النَّبِيِّ الْمُطَاعِ او وصی النَّبِيِّ و لكنی والله اتخوف علیکم فی البرزخ - امام صادق (ع) فرمود: همه شما شیعیان به شفاعت پیامبری که اطاعتش کردید و یا وصی ایشان حضرت امیرالمؤمنین و اولاد طاهرینش (ع) داخل بهشت می شوید، اما به خدا سوگند آنچه بر شما می ترسم برزخ است.»

عمرو بن یزید گوید: «قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ إِنِّي سَمِعْتُكَ وَ أَنْتَ تَقُولُ كُلُّ شَيْعَتِنَا فِي الْجَنَّةِ عَلَى مَا كَانَ فِيهِمْ قَالَ صَدَقْتُكَ كُلُّهُمْ وَ اللَّهُ فِي الْجَنَّةِ قَالَ قُلْتُ جُعِلْتُ فِدَاكَ إِنَّ الدُّنُوبَ كَثِيرَةٌ كَبَارٌ فَقَالَ أَمَا فِي الْفِيَامَةِ فَكُلُّكُمْ فِي الْجَنَّةِ بِشَفَاعَةِ النَّبِيِّ الْمُطَاعِ أَوْ وَصِيِّ النَّبِيِّ وَ لَكِنِّي وَ اللَّهُ أَتَخَوَّفُ عَلَيْكُمْ فِي الْبَرَزِخِ قُلْتُ وَ مَا الْبَرَزِخُ قَالَ الْقَبْرُ مُنْذُ حِينِ مَوْتِهِ إِلَى يَوْمِ الْفِيَامَةِ - به امام صادق علیه السلام عرض کردم: من روزی از شما شنیدم که فرمودید: شیعیان ما همه در بهشتند، هر گناهی که داشته باشند؟! فرمود: به تو راست گفتم. به خدا سوگند! همه آنها در بهشتند. گفتم: قربانت کردم! اگر گناهان آنها بسیار و کبیره باشد چه؟ فرمود: در روز قیامت همه شما به شفاعت پیامبر صلی الله علیه و آله یا وصیش در بهشت خواهید بود، ولی من از برزخ برای شما بیم دارم. گفتم: برزخ چیست؟ فرمود: در قبر، از هنگام مرگ تا روز قیامت». (کافی/ج ۳/ص ۲۴۲)

بنابراین مؤمنان برای پاک شدن از گناهان، به واسطه امتحانات دنیوی یا سختی جان دادن یا توسط عذاب قبر، یا عذاب برزخ و در نهایت اگر پاک نشود کارش به بعد از قیامت میکشد و توسط عذاب جهنم بالاخره گنااهش پاک می‌شود... اما طی چند هزار سال و چگونه، نسبت به احوال آنها تفاوت می‌کند.

حاشا که من از جور و جفای تو بنالم   بیداد لطیفان همه لطف است و کرامت

کوته نکند بحث سر زلف تو حافظ   پیوسته شد این سلسله تا روز قیامت

عنوان : نعمت سرپرست، هدایت و بی‌نیازی

« أَلَمْ يَجِدْكَ يَتِيمًا فَآوَى * وَوَجَدَكَ ضَالًّا فَهَدَى * وَوَجَدَكَ عَائِلًا فَأَغْنَى »: در این آیات خداوند متعال پس از بشارتی که به پیامبر (ص) و مؤمنین داده « وَ لَسَوْفَ يُعْطِيكَ رَبُّكَ فَتَرْضَى »، مسیر و راه وصول به این جایگاه بلند را بر روی آنها گشوده و آن این که از پیامبر (ص) و مؤمنان می‌خواهد که نعمت‌های خداوند را در سه موضوع مهم (نعمت سرپرست، هدایت و بی‌نیازی) دائما یادآور شوند. به عبارت دیگر رابطه میان عطا (يُعْطِيكَ) و رضایتمندی (فَتَرْضَى) است که با هنر ربوبیت (رَبُّكَ) پروردگار به ثمر می‌نشیند را بازگو می‌کند؛ چرا که انسان الطاف

و محبت‌ها و عطایای پروردگارش را می‌تواند در این سه نعمت بزرگ الهی با همه وجود خود حس کند.

در این سه نعمت خصوصیتی است که انسان را به مقام رضا و خشنودی نسبت به پروردگارش می‌رساند؛ زیرا تا انسان نسبت به پروردگارش معرفت کسب نکند و باور نکند که هر آنچه پروردگارش درباره او انجام داده به مصلحت او بوده و جز خیر برای او نخواسته است نمی‌تواند با خدای خود رابطه‌ی عشق و دلدادگی برقرار کند.

امام علی علیه السلام فرمود: «الرِّضَا ثَمَرَةُ الْيَقِينِ - رضایت، میوه‌ی یقین است» (غرر الحکم/ ۷۲۸) این رضایت را خداوند خود در قلب مؤمن می‌پروراند آنگاه که می‌پرسد «مگر نه آن که (پروردگارت) تو را یتیم یافت پس پناهت داد* و تو را سرگشته یافت پس هدایت کرد* و تو را تنگدست یافت و بی‌نیازت نمود؟». پس هر بار که بنده با قلبش تصدیق کرده و پاسخ این سؤال‌ها را از صمیم قلبش می‌دهد. باور او قوت بیشتری گرفته به یقین نزدیک‌تر می‌شود. امام صادق (علیه السلام) می‌فرمایند: «خداوند تعالی فرموده است: «بنده مومنم را به کاری نمی‌گیرم مگر آنکه آن را برای او خیر قرار می‌دهم، پس او باید به قضای من راضی باشد و برای بلای من صبر کند و نعمتهای مرا شکر گوید.» (اصول کافی / ج ۲ / ص ۵۰، ۵۱)

گر به قسمت قانعی، بیش و کم دنیا یکی است

تشنه چون یک جرعه خواهد، کوزه و دریا یکی است

جرص گر دهقان نباشد، کشت را شبنم بس است

خوشه و خرمن به پیش چشم استغنا یکی است

عنوان : از کجا بدانم باورت دارم و به رضایت راضی‌ام؟

پیامبرگرامی اسلام (ص) باور به خداوند و روز جزا را در کلامی طویل الذیل به امیر المؤمنین (ع) توضیح داده است که خلاصه‌ی آن چنین است: «یا علی إن

اليقين أن لا ترضى أحدا على سخط الله و لا تحمدن أحدا على ما آتاك الله و لا تذمن أحدا على ما لم يؤتك الله ...-

به خاتمی که فرستاد شاه زنده شدی بلی بزرگی و حکم روان چنین باید

امام صادق (ع) از پدرش از جدش از علی بن ابی طالب علیهم السلام از پیغمبر (ص) نقل کرده است که فرمود: یا علی به درستی که یقین آن است که هیچ کس را بر خشم خدا خشنود نگردانی (بر نگزین) و کسی را به خاطر چیزی که خدا به تو داده ستایش ننمائی و کسی را به خاطر چیزی که خدا به تو نداده است سرزنش نکنی زیرا که حرص انسان حریص، روزی را بدست نمی آورد و کراهت صاحب کراهتی آن را بر نمی گرداند پس به درستی که خدای عز و جل با حکمت و فضل خویش آسودگی و شادی را در یقین و رضا قرار داده و غم و اندوه را در تردید و خشم قرار داده است.

به درستی که هیچ فقری سخت تر از نادانی و هیچ مالی نافع تر از عقل و هیچ تنهائی وحشتناک تر از خودپسندی و هیچ یاری محکم تر و معتمدتر از مشورت و هیچ عقلی چون تدبیر و عاقبت اندیشی و هیچ پارسائی چون باز ایستادن از محارم خدا و هیچ حسبی چون خوش خلقی و هیچ عبادتی چون تفکر و اندیشه کردن نیست و آفت سخن دروغ گفتن است و آفت علم فراموشی و آفت عبادت سستی و آفت زیرکی خودستایی و آفت شجاعت و دلیری ستم کردن و آفت بخشش و سخاوت منت گذاشتن و آفت زیبایی تکبر کردن و آفت حسب فخر و نازیدنست. « (التوحید، شیخ صدوق ص ۳۷۵)

براستی کدام انسان جز پاکان و معصومان موفق به اجرای بی کم و کاست دستورات پیامبر خدا (ص) می شوند؟ ما بندگان ضعیف چه عذری به درگاه پروردگارمان داریم؟

مگر آن که آن طور که سید الساجدین و زین العابدین به ما آموخته به درگاه بی نیازش چنین نجوا کنیم که: «... اللَّهُمَّ لَيْسَ يَرُدُّ غَضَبَكَ إِلَّا حِلْمُكَ، وَ لَا يَرُدُّ سَخَطَكَ إِلَّا عَفْوُكَ، وَ لَا يُجِيرُ مِنْ عِقَابِكَ إِلَّا رَحْمَتُكَ، وَ لَا يُنْجِبُنِي مِنْكَ إِلَّا التَّضَرُّعُ إِلَيْكَ وَ

بَيْنَ يَدَيْكَ، فَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ هَبْ لَنَا يَا إِلَهِي مِنْ لَدُنْكَ فَرَجًا بِالْقُدْرَةِ
الَّتِي بِهَا تُحْيِي أَمْوَاتَ الْعِبَادِ، وَ بِهَا تُنْشِرُ مَيِّتَ الْبِلَادِ ... -... ای خداوند، غضب تو
را جز حلم تو فرو نمی‌نشانند و سخط تو را جز عفو تو باز نمی‌گرداند و در برابر
عقاب تو جز رحمت پناهگاهی نیست. و مرا جز تضرع به درگاه تو و زاری در
برابر تو هیچ چیز از عذابت نمی‌رهاند. پس بر محمد و آل محمد درود بفرست و
ای خدای من، بدان قدرت که تو راست و مردگان را بدان حیات می‌بخشی و بلاد
مرده را زنده می‌کنی، در کار من گشایشی پدید آور...» (صحیفه سجادیه ، دعای ۴۸)

آیا ما هم مشمول این خطاب الهی می‌شویم که فرمود: «قَالَ اللَّهُ هَذَا يَوْمٌ يَنْفَعُ
الصَّادِقِينَ صِدْقُهُمْ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا رَضِيَ اللَّهُ
عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ - خداوند می‌گوید: «امروز، روزی است که
راستی راستگویان، به آنها سود می‌بخشد؛ برای آنها باغهایی از بهشت است که
نهرها از زیر (درختان) آن می‌گذرد، و تا ابد، جاودانه در آن می‌مانند؛ هم خداوند
از آنها خشنود است، و هم آنها از خدا خشنودند؛ این، رستگاری بزرگ است!» (المائدة آیه ۱۱۹)

همچو دریا (بیدل) از موج بزرگی دم زدن

پشت دست خود (به دندان) ندامت کندن است

نظر کردن به درویشان منافی بزرگی نیست

سلیمان با چنان حشمت نظرها بود با مورش